

Saffet Ural'ın Anısına

Kara Kalem Ressamı Fotoğrafçı Saffet Ural 100 Yaşında – Rengigül Yaltırık Ural

Babam Prof. Dr. Faik Yaltırık'ın sevgili dayısı, kayınpederim Saffet Ural'ın bu yıl doğumunun 100. Yılı dolayısıyla bir araştırma yazısı kaleme almayı gelecek nesiller için faydalı olacağını düşündüm. Etkilendiği hocaları, mesleki eğitimcileri, okuduğu romanlar, şiirler, kitaplar, dergiler, yaptığı kara kalem ve analin boya eserleri, kaligrafik yazı yeteneği, dönemin Hollywood yıldızlarıyla yazışmaları, kendisinden etkilenen ressam Attila Bayraktar ile yazışmaları, babamla yazışmaları, biriktirdiği kartpostallar, çektiği onlarca fotoğraf... Okuduğu kitapları, dergileri, üzerine yazdığı notları incelediğimde ne kadar derinlikli, mütevazı olduğunu bir kez daha anladım. Küçük bir ayrıntı ile sektörel bilgisini aktarmak isterim: “İstanbul’da kalsaydı Mengü Ertel gibi olurdu Attila” demişti. Bu gibi detaylar insanın derinliğini anlatır. Böyle bir aile ortamında saygı, sevecenlik, ahenk ile büyüdüğümüz için şanslıyız. Bu paragrafı kendisinden yadigâr Rıza Tevfik’in “Serabı Ömrüm” kitabından sonra Refik Ahmet Sevengil’in “Eski Şiirlerimizin Ustaları” kitabını inceleyip, RE Books Arts’a kayıt ettikten sonra (17 Mart 2026) yazıyorum.

Saffet Ural (5.1.1926, Karadeniz Ereğlisi -31.3.2019, Düzce)

Babası Orman Mühendis Muavini Tayyip Ural. Annesi Akçakoca Belediyesi seçilen ilk kadın Meclis Üyesi İstanbul Balatlı Çerkes Seher Hanım.

Adını babasının babası Osmanlı Reji İdaresi Dava Vekili Mustafa Saffet’ten alır.

Babasının memuriyeti sebebiyle Akçakoca, Düzce, Afyon’daki okullarda eğitim gördü. Büyük saygı duyduğu Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ü, Afyon Garı’nda çocukken görme sevincine erişti.

Afyon Lisesi’nde Edebiyat Hocası Edip Âli Bâki’den etkilendi. Bir üst sınıf okul arkadaşı, Cumhurbaşkanlarımızdan Süleyman Demirel. İngilizce özel dersleri Giritli Nazım Bey’den aldı.

“Haydar Bey, işinin başında disiplinlidir. Hep mesafe vardır, gâyet resmîdir“ diye tarif ettiği meslek seçiminde destek gördüğü, sinema ve gar lokantası işletmecilerinin ilklerinden Haydar Sarıali eniştesi kendisine pek çok konuda örnek oldu.

İstanbul Sébah & Joaillier Fotoğrafhanesi’nden ayrılıp Afyon’a gelen Mösyö Raşel’den el alan Manastır ve Giritlili ustalardan mesleği 1944 yılında öğrendi.

Askerliğini 1946’da Silifke, 1946-1948’de İzmir’de yazıcı olarak yaparken kara kalem çalışmalarına ve güzel yazı yazmaya ağırlık verdi. Askerlik sonrası Afyon’da fotoğrafçılarla çalışmaya devam etti.

1949’da İstanbul Laleli’de Foto Universal’de, 1952’de Düzce’de Foto Model’de ortak olarak çalıştı. 1954 yılında kendi stüdyosunu Foto Renkler adıyla açtı ve aynı yerde 40 yıl fotoğrafçılık yaptı. 350.000 fotoğraf çekti.

1952’de Ülviye Şanda (1932-2023) ile evlendi. Fotoğrafçı iki oğlu (Erol Ural – Ersin Ural), ressam kızı (Esen Ural Turna) ve 5 torunu vardır.

Tayyip – Seher Ural Ailesi: Nevzat-Eyüp-Faik-Nevin Yaltırık, Bahriye-Güler Sarıali, Saffet Ural, Sabahat Ural

150 yılı içeren Rengigül aile kitabımızı yazarken yaşayan her aile ferdimiz ile birkaç kez yazılı, sözlü sohbetler etmiş, kayda almıştım. Şimdi kısaca kitaptan bazı paragrafları **sevgili babamız, büyük dayımız Saffet Ural’ın doğumunun 100. Yılı anısına** gelecek kuşaklar için aktarıyorum:

Karadeniz Ereğlisi’nde 1926 yılı, 8 Ocak günü sancılanır Seher Hanım ve bir erkek bebek dünyaya getirir. Cuma gününe rastladığı için tatildir ve Tayyip Bey, Vali Bey’in evinde, Kaymakâm Bey ile denize karşı sohbet ederken mutlu haberi ulaştırırlar. Tayyip Bey, nasıl bayram yapar, anlatılması mümkün değil! Koşa koşa evine gider, gülen gözleri daha gülerek. Üç kız evladından yıllar sonra bir erkek evlâdı olduğu için bir sevinç, bir sevinç! Ağzı kapanmıyor mutluluktan. Sevdiği Seher’i de yere göğe koyamıyor. Sanki tekrar âşık oluyor. Zümrüt bir kalbin içine elmas ok montür, bir çift küpe hediye eder. Paralar dağıtır. Kızlarına giysiler. “Hayırlı olsun”a gelenlere şerbetler. Âdet olduğu üzere, dualarla bebeğin kulağına Saffet ismi üflenir. Tayyip Bey, 1927, 1928 ve 1929 yıllarında Ereğli’de vazifesini orman sevgisiyle, şevkle yapıyor.

Eyüp Yaltırık Enişte ve Kemanı: Eyüp Bey, minik Saffet’i pek sever, onun gönlünü de fetheder. Saffet de güzel, sevimli bir çocuk ve sevgili ablası Nevzat’ın minik aşkı, ne de olsa. Her akşam, nişanlısının evine geliyor Eyüp Bey. Kemanını kutusundan çıkartıyor, ayakta Saffet’e keman çalıyor. Sonra kutusuna kemanı yerleştiriyor ve salondaki yüksekçe bir rafa koyuyor.

Eyüp Bey, cebinden kâğıtlı çikolata çıkartıp, Saffet’e tebessümle uzatıyor. Birbirlerine gülüyorlar. Tabii, Saffet’in masum, saf çocuk yüreği pek memnun enişteden. Eyüp eniştesi, bir keresinde çikolata getirmeyi unutmuyor mu? Saffet “*Hani çikolatam?*” diye sorunca, ellerini başına götürerek, espriyle “*Eyvahhh hatırımdan çıkmış!*” diye tebessümle cevap veriyor. Saffet, tek erkek çocuk olarak, Cumhuriyet’in ilk yıllarında kâğıtlı çikolata ve çikolatadan da tatlı, kocaman aile sevgisiyle büyüyor. Saffet Ural’a keman çaldığı, Nevzat Hanım ile ut ile meşk ettikleri yılların hemen sonrasında, Eyüp Bey’in Karadeniz Ereğlisi’nden Urfa’ya tayini çıkar. Yeğeni Faik’ten ayrılmak istemez Saffet. Faik de Saffet dayısından.

Fotoğraf arkası: “5 Haziran akşamı verdiğim Kızılay Nutku hatırası” Saffet Ural

Saffet Ural’ın Hafızası: Ezberi güçlüydü. Taklit kabiliyeti vardı. Şarkıları makamıyla söyledi. Şarkıları icra edenleri, hayat hikâyelerini bilirdi. Şâirlerin şiirlerini duraksamadan okurdu, öykülerini bilirdi, zevkle anlatırdı. Okuduğu romanları, yazarlarını, izlediği filmleri, tiyatro oyunlarını, sanatçıları, rejisörlerini kıyaslamalı anlatırdı. Tarihe, sanat ve edebiyata meraklı, ilgili ve bilgiliydi. Seyahatlerinde arkeolojik yerlere ailesiyle gider, fotoğraflar çekerti. Yurt dışı seyahatlerinden özellikle Fransa ve Almanya’dan çok memnun kalmıştı. Dengeli, bilinçli beslenirdi. Yürüyüşü -özellikle ormanda, doğada, deniz kenarında, kumsalda- severdi.

İlk resim çalışmalarına Akçakoca’da annesi Seher Hanım ile başlamış. Seher Hanım çok güzel deniz manzarası resmedermiş. Gramofona sevdiği plakları koyarmış (Safiye Ayla gibi) camın kenarına ana oğul otururlarmış, denize baka baka resim yaparlarmış.

İstanbul Balatlı Seher Hanım, müthiş bir kadındı. Anlaşılan ilkokulda öğretmenleri ezber kabiliyetini anlamışlar Saffet Ural’ın, annesi de oğlunun resim yeteneğinin bilincinde olmuş. Bilinçli anne-baba ile evdeki eğitim, kültür, görgü büyük şans ve zenginlik. Bence.

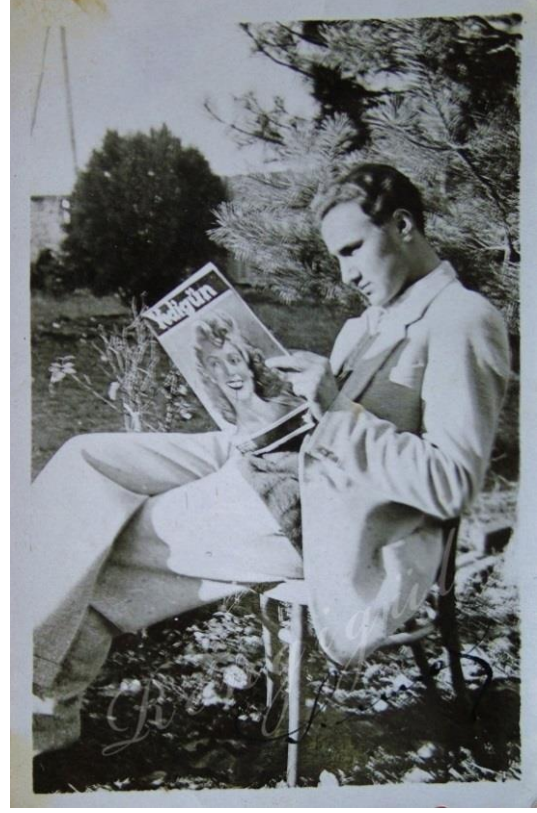

Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi ülke ormanlarına hizmet eden atlı mühendis muavini Tayyip Ural oğlu Saffet ile

“Tayyip Bey, oğlunu Düzce’den, Afyon’a gönderir. Saffet Ural’ı, Afyon Lisesi’ne yazdırırlar. **1941- 42 ders yılında. Afyon Lisesi**, Saffet Ural’ın tâbiriyle; **“Muazzam bir lisedir. Afyon’daki diğer şahsiyetli binalar gibi şahsiyetli bir yapı, bir sanat eseridir.”** Mavi Kütahya çinileriyle bezeli, 1894 yılından bu yana yapısı bakî, dünya ve ülke eğitim değişimlerini kucaklar. “El emeği göz nûru var o tip binalarda, şahsiyetli binalar. Çok güzel yapılarıdır, etkilenir ve zevkle bakarım.” diye devam eder. Okulu ile yan yana, eniştesi Haydar (Saralı) Bey’in işlettiği ilk sinema binası. Hafta sonlarını, ablası Bahriye Hanım, küçük yeğeni Güler ve her zaman hürmetle, Büyük Hanım diye hitap ettiği Rengigül Hanım ile birlikte geçirir. Eniştesi Haydar Bey’in Gar lokantasında işlerin işleyişini gözlemler. Saffet’in küçücük bir çocukken babasının elinden tutup, Atatürk’ü gördüğü gar, onun dimağında eniştesinin garıdır. Trenler, faytonlar ve Bulvar ilk etkilendikleridir. Şehri yakından tanımak ona heyecan verir. Halkevi, Belediye Binası, Müze, Kulüp Binası çok hoşuna gider.

Kompozisyon Ödevleri ve Edip Âli Bâki: Edebiyat öğretmeni, kendisini derinden etkiler. Edip Âli Bâki, öğrencisi Saffet’in gözünden şöyledir; yüzü kıymetli tiyatro sanatçımız **Avni Dilligil’i andıran, Muhsin Ertuğrul gibi otoriter**, oturaklı, muhterem bir tiptir. Saffet’in kafasındaki, tam bir öğretmen profilidir. Sık sık da kompozisyon ödevleri verir: “Bugün sabah evinizden çıktınız, okula gelinceye kadar neler gördünüz?”, “Kapıdan çıkınca, soğuk bir hava dalgası ile karşılaştım ve yakamı kaldırarak, okula geldim. Arkadaşlarımı...” diye devam eden Saffet’in ifadelerini çok beğenir. Her öğrencinin ödevini sınıfta teker teker okur. Saffet’inkini en sona bırakır ve tam not, 10 verir. Öğrencisi Saffet’in edebiyata olan merakını hemen anlar. “Bu işte devam et” diye de nasihat eder.

Saffet Bey, romantizmi öğretmeni Edip Âli Bâki’den öğrendiğini söyler. **Faruk Nafiz Çamlıbel, Yahyâ Kemâl Beyatlı, Ümit Yaşar Oğuzcan**’ın şâir kimliklerinden etkilenir.

“Roman demek ben demek. Mecmua demek ben demek.” Saffet Ural

“7 Gün Mecmuası ile başladım daha çocukken. Resim merakım, şiir merakım gibidir. 150 şiir var benim kutuda. Kimsede “renkli” yokken ben “renkli” yapıyordum onun için “Foto Renkler” koydum fotoğrafhanemin ismini”.

“Renkli” yapabilmek için ressam olmak lâzım” dedi ve daha neler söyledi:

*“İstemem artık ıfık, rayiha, renk âlemini.
Koklamam yosma karanfille, güzel yasemini.
Beni bir lahza müsait bulmaz idlâle
Ne beyaz bâkire zambak, ne ateşten lâle!
Beklemem fecrini leylâklar açan Nisan’ın.
Özlemem vaktini dağ dağ kızaran erguvanın.
Her sabah başka bahar olsa da ben uslandım.
Uğramam bahçelerin semtine ben gülden yandım!”*

Yahyâ Kemâl Beyatlı’nın “Bahçelerden Uzak” dizelerini bize 90 yaşında hiç duraklamadan okudu Saffet Ural. Bir de açıklamalarını yaptı; “İdlâle, yâni beni kandırmaya müsait bulamaz” dedikten sonra da bir kahkaha attı. “Edebiyata çok meraklıyım çok” diye devam etti.

Nêyzen Tevfik’ten:

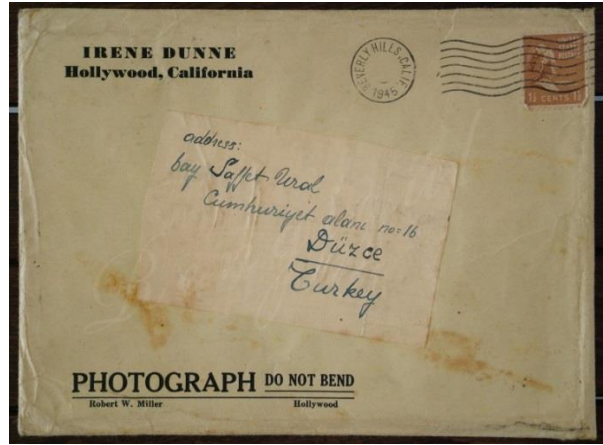
*“Süfehânın saza meftun oluşu
Nazarımda su içen eşeğe ıslık gibidir!”*

Bir tane de **Dîvân Edebiyatı**’ndan:

“Tîz reftâr olanın pâyine dâmen dolaşır
Erişir menzil-i maksûduna âheste giden.”

Saffet Ural’a “İlk aşk, ilk birliktelik neye benzer?” diye sordum, 61. evlilik yıldönümlerini kutlarken. Yahyâ Kemâl’den örnekle pek zarif anlattı; “Aşkın gül açan, bülbül öten vaktinde, yaranla tarab, yâr ile vuslat dileriz” diyerek, bir de kahkaha attı. Sonra Edebiyat öğretmeninden bahsettik. Meşhur, Edip Âli Baki. **“Gerçek bir öğretmendi”** dedi.

Babası Tayyip Bey, ortaokulda kendisine özel İngilizce öğretmeni tutar. **Giritli Nâzım Bey**. Pek muhterem biz zâttır. Tipik Girit’in yerlisi. Pek çok konuda derin bilgili. Aslında, iyi bir fizik hocasıdır. Nâzım Bey’den öğrendiği İngilizce ile Afyon’da yaşarken mecmua kanalı ile Hollywood yıldızlarıyla yazışmaya başlar. Afyon Lisesi’nde öğrendiği yabancı dil, Fransızca’dır.

Kara kalem Çalışmaları ve Saffet Ural’ın Hollywood ile Yıldızları ile Yazışmaları

Kara kalem Çalışmaları ve Hollywood ile Yazışmalar: Irene Dunne, Hollywood, California.
Photograph Robert W. Miller.

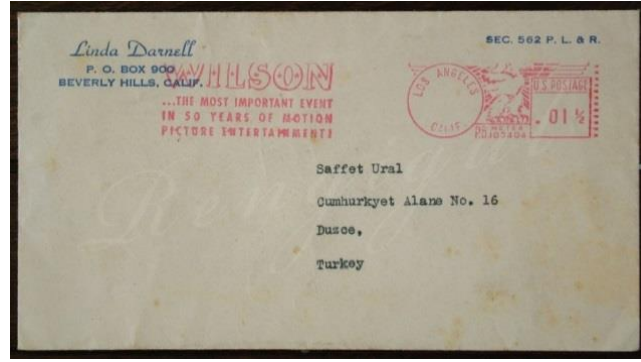
Irene Dunne’a mektup yazmış, 27.5.1945 tarihinde Saffet Ural. “Painter” diye imza atmış. Aynı yıl Beverly Hills’ten posta ile fotoğrafı gelmiş.

Saffet Ural, ressam olarak Linda Darnell’den de bir fotoğraf rica ediyor. Linda Darnell de “Good Luck!..” diyerek, gönderiyor. Zarf: Linda Darnell, Beverly Hills Los Angles. Wilson The Most Important Event in 50 Years of Motion Picture Entertainment.

Hollywood Yıldızları – 1945: Yıldız Dergisi’nin içinde, Beverly Hills Hotel’in köşesi var. Bu köşede Hollywood yıldızlarının isimleri, adresleri yazıyor. O güzel el yazısı ve Giritli Nâzım Bey’den öğrenebildiği yabancı diliyle Hollywood yıldızlarına gâyet kibar mektuplar yazıp, gönderir.

“Sizi çok beğeniyorum. Bir fotoğrafınızı rica edebilir miyim? Sizin kara kaleminizi yapmak istiyorum.”

Cevap da gelir **Irene Dunne, Linda Darnell** gibi güzel Hollywood yıldızlardan imzalı fotoğraflarıyla.

Kara kalem Çalışmaları ve Saffet Ural’ın Hollywood Yıldızları ile Yazışmaları

Saffet Ural’ın yerli mecmuaları: Yıldız, Yedi Gün, Ses. Her hafta, çıkan mecmuaları alıyor. Gâyet temiz okuyor hattâ beğendiklerini tekrar tekrar okuyor, fotoğrafları inceliyor. 52. haftanın bitiminde **Sedat Simavi**’nin Yedi Gün’ünü ciltletiyor. Uzun yıllar devam ediyor bu merakı, ilgisi, heyecanı. Mecmualara, fotoğraf ve kara kaleme olan ilgisi bilgiye dönüşüyor ve gelecekte seçeceği mesleğini de olumlu etkiliyor. Saffet Bey, Errol Flynn gibi yakışıklı, romantik, yumuşak huylu, efendi. Yüzlerce kara kalem tablo yapmış İzmir, Afyon, İstanbul, Düzce’de. Sonraki yıllarda **Manastırlı Mehmet (Görhan)** ustadan öğrendiği anilin boya ile siyah beyaz çekilen fotoğrafları renklendiriyor. Renkli kara kalem çalışması daha zor ve daha uzun süreçte, daha fazla emek ister. Renkli kara kalem için iki ay gerekirken, kara kalem çalışması, ebadına göre üç günde biter ve 5 TL’dir. Kara kalem, pastel ve suluboya karışımı bir teknikle yapılır. “Kırmızı Elbiseli Mahzûn Kız” tablosunu iki ayda tamamlar. Saçların tel tel dökülmesi ve görülmesi gerekir. Işığı yansıtmak, ağacın dokularını hissettirmek; hem fizyonomi hem de doğa bilgisi, göz hâfızası ve gönül gözü gerekir.

“Manastır ve Giritli Ustaların Elverdiği Nesil: Manastır ve Giritli ustaların elverdiği Saffet Ural imzalı fotoğrafçılık örneklerinden biri fotoğraf ama tablo gibi. Emek ile kıyafet elde dikiliyor ve emek ile siyah-beyaz fotoğraf suluboya tekniği misali anilin ile incecik fırçalarla renklendiriliyor.

Saffet Ural dâima klâsik müzik ve Türk Sanat Müziği ile renklendirme yapar. Müziğe eşlik eder sesiyle. Fotoğraf bittikten sonra fotoğrafa bakar, bazen bir şiir okur, çoğunlukla bir filmlerden veya “Life” gibi mecmualardan esinlenerek bir isim verir. Örneğin bir fotoğrafın adı; “Kırmızılı Clara”. “Niagara” filmi esinlenmesi; elbisenin volanları kat kat şelale gibi dökülüyor. Marilyn Monroe hatırlanarak, yine! Renk uyumu ve ışıltı, bir yaşam tarzı. Romantik filmler, kıyafetlere, stüdyo çekimlerine yansımakta, ışıltı ile: Lumière Kardeşler’in icadı.”

Okuduğu ve incelediği, notlar aldığı kitaplardan bir seçki

“Roman demek ben demek”: diye târif ediyor kendini. “Roman okumaya pek meraklı!” derler ya. Saffet Ural için daha ötesi bir duygu. Severe okuyor, hattâ çok ruhuna hitap ettiyse, tekrar tekrar okuyor. Hayâlinde canlandırıyor. Romantikliğin ifadesini, Edip Âli Bâki’den öğrendiğini dile getiriyor. Kısa sürede, 150-200 kadar roman okur. Satın alıp, okuduğu romanları arkadaşı ödünç ister. Gözde romanları hariç birkaçını verir. Arkadaşı okur ama geri vermez, satıp, harçlık yapar. Saffet “Niye kitabımı geri vermedin?” diyemez. Arkadaşının ihtiyacı var, biliyor, anlıyor onun çaresizliğini! Bazı çok sevdiği romanlarını vermiyor tabîî. **Lev Tolstoy’un Anna Karenina’sına** bayılıyor. Çevirip, çevirip okuyor, Karenina’yı. **Balzac, “Vadideki Zambak”... Alexandre Dumas, “Kamelyalı Kadın”... Emily Brontë, “Rüzgârlı Bayır”** (Wuthering Heights)... Karakterler öylesine olağanüstüdür ki; Brontë Kardeşler’in dünyasında hissettirir! **Flaubert’in “Madame Bovary”sine atıf ile** aşkı sorguladır!

Aşk yasaklara boyun eğer mi? Bir isyan mıdır? Bir özgürlük müdür? “Yasak” deyince: Tatlı, cezbedici, baştan çıkartıcı bir çekim midir? Saffet Bey aşkı, Yahyâ Kemâl Beyatlı’nın dörtlükleriyle târif ediyor;

*Dünyada ne ikbâl ne servet dileriz.
Hattâ ne de ukbâda saâdet dileriz.
Aşkın gül açan, bülbül öten vaktinde,
Yaranla tarab, yâr ile vuslat dileriz.*

Dizeleri bitirdikten sonra, biraz da utangaç yüz ifadesiyle, o meşhur kahkahasını patlatıveriyor, Saffet Bey. Şiiri okurken hayâl etmiş, içine sindirmiş dizeleri. Hakkını da vermiş “vuslat”ın.

“Sessiz Gemi” gibi **Beyatlı**’nın, sevdiği şiirlerini hayatı boyunca, davudî sesiyle zevkle okur.

Cahit Sıtkı Tarancı’nın, “35 Yaş” şiiri, kendisini ne kadar da etkiliyor! **Halide Edib**’in “Handan”ı ve daha niceleri...

Okuduğu ve incelediği, notlar aldığı kitaplardan bir seçki

Birisini târif ederken film yıldızlarına, edebî şahsiyetlere atıfta bulunma zarâfetinde. Zarif târifleri içselliyor, romanları okudukça, etkilendikçe. Beni de takdir edip, yüreklendirirken; “**Kerîme Nadir**’i geçtin sen, geçtin.” diyerek, edebiyata verdiği önemi, kendisine kattıklarını vurguluyor.

Zevk alıyor, mecmualara bakmaktan, okumaktan. Gençliğinde Afyon’a gelen yabancı mecmualar, Düzce’ye gelmiyor. Amerikan “**Life Magazine**”, Alman “**Bunte**” ve daha birçok yabancı mecmuaları zevkle tarıyor. Anlayabildiklerini anlıyor. Saffet Bey, mecmualardaki artist resimlerini saklıyor. Hayatının sonuna kadar da bu tutkusu, alışkanlığı devam ediyor. Askere giderken kesip sakladığı **Elizabeth Taylor**’ın fotoğrafı 70 yıldır albümünde. **Rozzana Podesta**’ın vefat ettiğini öğrendiğinde, internette nasıl vefat ettiğini öğrenmek istiyor. Hemen fotoğrafının altına not düşüyor. Zaman değişiyor, mecmualar değişiyor, tutkusu, alışkanlığı değişmiyor, Saffet Bey’in. Artık o mecmua çıkmıyor deyip, bırakmıyor alışkanlığını. Sevdiği eski mecmuaları saklıyor, gazeteleri de. Yeni çıkan mecmualar da onu güncelle bağlıyor, doksan yaşında... Bir kitap hediye edildi mi? “Ooo, beni ihyâ ettiniz!” diye en neşeli hâliyle konuşmaya, şarkılar söylemeye, taklitler yapmaya, esprileri ile başından geçen maceralarını aktarmaya başlıyor.

Kömür kalem ile bir ömür: Kara kalem serüveni de şöyle başlıyor; Afyon’a gelmeden önce, 1943 yıllarında Düzce’de okuldan sonra Halıcı Fettah’ın kara kalem yaptığını duyar. Kırâathâne’ye gitme alışkanlığı olmasa da merak eder ve Hükûmet Konağı’nın karşısında, Geredeli Kemal’in Kahvehânesi’ne gider. Kara kalem, Saffet’in çok ilgisini çekiyor. Seyrederken seyrederken imreniyor. Kurşun kalemler, kâğıtlar alıyor. Eve gidiyor. Heyecanla Faber kurşun kalemleri açıyor.

Saffet Ural’ın dinlediği plaklarından bazı örnekler

Mûsikî ile belirir çizgiler: “Kömür kalem ile bir ömür” derken yaşıtı **Ümit Yaşar Oğuzcan**’ı hatırlıyor.

Kâğıtlar özel. İsveç malı, top hâlinde, istediği ebat kestirir. Fligranlıdır, kalemi iyi tutar. Kâğıdı masaya yerleştiriyor. Beş altı gün uğraşır. Bıkmadan, usanmadan, sabır ve şevkle kara kalem çalışmaları yapıyor. Sonunda başlıyor. Üç günde bir kara kalem portre bitiriyor. Detay veriyor.

Tchaikovsky, Mozart, Beethoven, Bach, Hendel, Strauss, Moussorgsky, Wagner ile...

Türk sanat müziği, kanun taksimi ve piyano... **Zeki Müren, Yaşar Özer** başta olmak üzere...

Müzik ile belirir çizgiler.

Saffet Ural imzalı anilin boya örneklerinden: “Kırmızılı Clara” adını verdiği, yeğeni Nevin Yaltırık (Kutluer). Eşi Ülviye Ural, kız kardeşi Sabahat Ural (Agar), Tayyip Ural’ın bahçesinden bir köşe.

“Bu Ağa’ya Fotoğrafçılığı Öğretin”: Eniştesi Haydar (Saralı) Bey, fotoğrafın önemini bilir. Saffet’in gerek şiirlere gerek kara kalem çalışmalarına olan ilgisini ve yeteneğini görür. Bir fotoğrafhanenin kaça çıkacağını sorgular. Saffet’in de ehil fotoğrafçılar yanında mesleği öğrenmesinin, doğru olacağını düşünür. Mebus iken çekilmiş, babası Hacı Ahmet Efendi’nin fesli bir fotoğrafında, kabartma ile “Foto Yıldız, Afyon” ibâresi bulunur. Arkadaşı Hacı Recep Sağlam’ın mülkü olan Foto Yıldız’a birlikte giderler. Haydar Bey içeriye girince, saygıdan hemen ayağa kalkarlar. Nereye girerse de aynı hürmeti görür ama mecbur olduklarından değil, sayıp, sevdiklerinden. Haydar Bey fazla konuşmaz. Yerinde, vurgulayıcı, net konuşur. Olacak bir iş ise, dile getirir. Biraz sohbet ettikten sonra; “Bu ağaya fotoğrafçılığı öğretin” der ve Saffet, Foto Yıldız’da mesleğe adım atar. Bu konuşmadaki “Ağa” tâbiri; toprak ağalığından değil, Yeniçerilerin “ağa” tâbirinden diline yerleşmiştir. Foto Yıldız’da anilin boya ve fırça ile siyah-beyaz fotoğrafı renklendirmeyi **Manastırlı Mehmet (Görhan) ustadan** öğrenmeye başlar. “Manaki Kardeşler”i de bildiğimize göre, Manastırlı olmasına pek şaşırmamak gerek. Görhan’dan önce, **İstanbul Foto Sébah’tan Mösyö Moiz**’i davet eder, **Recep Sağlam**. Değerli bir sanatçıdır Mösyö Moiz. Papyon takar, golf pantolon giyer, hanımı Bayan Raşel ile birlikte üç sene Afyon’da kalır, sonra da İsrail’e giderler. Mehmet Görhan, dört dörtlük hakikî bir sanatçı, ressamdır.

Saffet Ural’ın müşterilerine yıllarca yapıp verdiği, övgü aldığı, yurt dışına da gönderilen fotoğrafları dışında, hâlâ elimizde kalan anilin boya ile renklendirdiği fotoğrafları suluboya tablo gibi. Ne renkleri atmış, ne de bozulmuş. Saffet Ural, Haydar eniştesinin tâbiri ile “Bu ağaya fotoğrafçılığı öğretin.” dediği gibi fotoğrafçılığı azimle öğrenir, renklendirme ustası olur.

Askerliğinden itibaren her yıl İzmir Enternasyonal Fuarına giden Saffet Ural'ın anilin boya örneklerinden

Fotoğraf “Ziya” İle Çekilir: Meslek öğrenmek, hem usta-çırak ilişkisine hem kabiliyete bağlı, hem de azimle prensipli çalışmaya. Süreci öncelikle bu faktörler uzatıp, kısaltıyor. Fotoğrafçılık sabır işidir. Ersin Ural da uzun yıllar baba mesleğini icra eder, sıfır rötuş ustası olur.

Saffet Ural, tab etmeyi yâni baskı yapmayı da Afyon Mevlevîhâne yokuşunda, avlusunda büyük kare kare taşları olan, caminin yanında, Hisar'ın arkasında, kendi evinin alt katını fotoğrafhane yapan fotoğrafçıdan öğrenir. Hem evi hem atölyesidir Cemal Çelebi'nin, Foto Hilâl'i. O tarihte, elektrik yok orada.

Cemal Usta: “Camın üzerine kartı koy. Dışarıya, açık havaya çıkacaksın. Ona kadar sayacaksın, sonra içeri girip, banyonun içine atacaksın. Resim çıkar.” der Saffet'e.

“Ziya ile çekilir” denilen fotoğraf, gün ışığında çekilir. Atölyenin bir duvarı olduğu gibi boydan boya cam. Işık durumu perdelerle ayarlanıyor. Işık, azalıyor, çoğalıyor. **Cemal Çelebi**'den sonra **Emin Tokman**'ın yanına gider. Üç fotoğrafhanede de çalışır. Her birinin mesleğinin incelikleri farklıdır. Emin Tokman, ayağından rahatsızdır. Saffet Bey, İstanbul'a malzeme almaya geldiğinde bir tesadüf karşılaşırlar. “Eminönü'nden Beyoğlu'na, hastaneye gidiyorum Saffet” der. Son görüşmeleri olur, bir daha karşılaşmak nasip olmaz. Allah gani gani rahmet eylesin, tüm meslek öğretene ustalara.

Saffet Ural'ın anilin boya örneklerinden

“Cam Rötuş”tan “Film Rötuş”a: Arkadaşı, Mustafa Maraşlı da babadan fotoğrafçı. Bir gönül insanı. Maraş, Fransızların işgâlinde kalıyor. Babası fotoğrafçılığı Fransızlardan öğreniyor.

Cam rötuş zor. Nokta nokta rötuş, 20-30 dakika sürüyor.

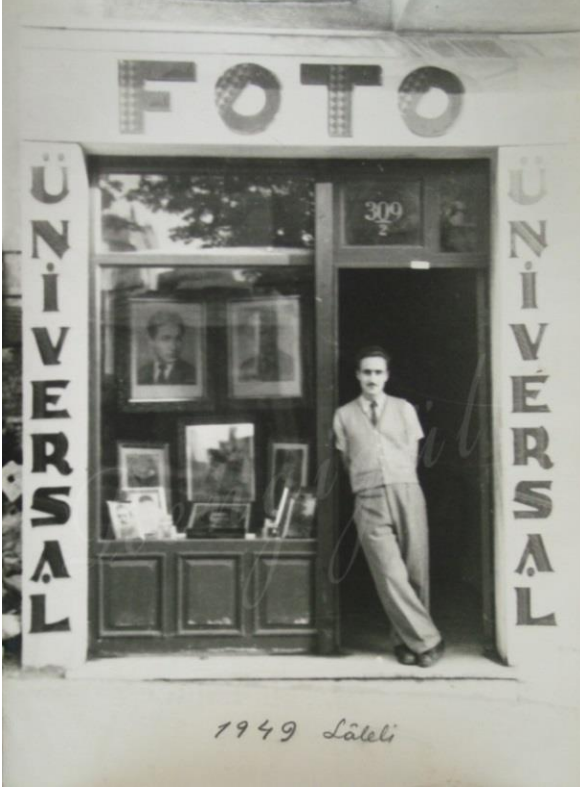
1949’da fotoğrafları cama değil, filme çekmeye başlar. Film rötuş daha kolay.

İstanbul’da cama çeker, Saffet Bey.

Fotoğrafın “Negatif”ine negatif denmez, “Arap” denir, o devirde. Afyon’da cama çekiliyor, sonra filmler çıkınca iş kolaylaşır.

Karanlık odada filminden karta baskı (tab) yapılır, kırmızı ışıktaki fotoğraf kartı geliştirme banyosuna atılır, görüntü hasıl olur ve fotoğraf yavaş yavaş çıkar sonra tespit banyosuna atılır. 5-10 dakika tespit banyosunda duran fotoğraflar suyla yıkanır, asılarak kurutulur.

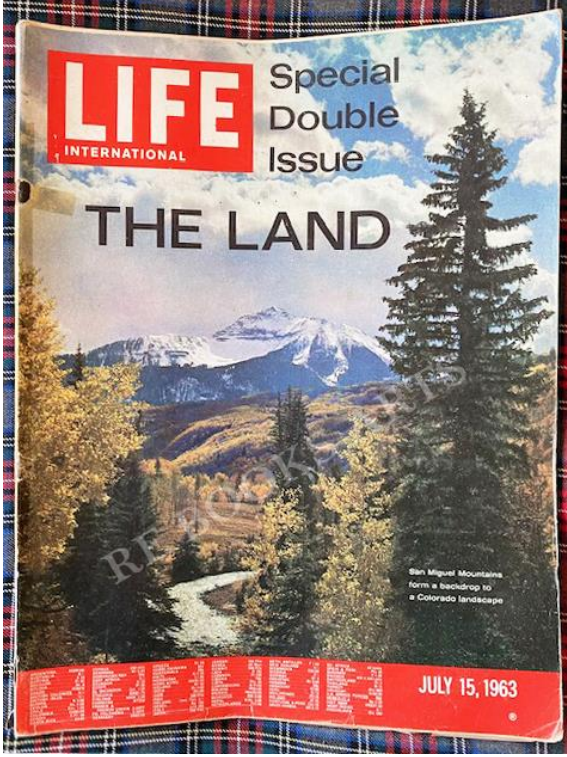
Fotoğrafhane açmak kolay değildir. Fotoğrafçılık bilgi, beceri ve yetenek gerektirir. Ayrıca fotoğrafçılık ile ilgili ekipman alabilecek ve teknolojik gelişmeleri takip edebilecek maddi imkâna sahip olmak gerekir. Fotoğraf makineleri, objektifler, üç ayak, spot lambalar, film kartları, karanlık oda ekipmanları, eczalar. Bunlarla da sınırlı değildir. Stüdyoya gelen müşterilerin devamlılığını sağlamak için müşteri memnuniyeti, insan sarrafı olarak nabza göre şerbet vermektir. Vergi mükellefi olarak gelir gider defteri tutmak, vergilerini muntazaman ödemek gerekir.

İstanbul Lâleli, No.309. Saffet Ural, Foto Üniversal’de.

Lâleli’de Foto Üniversal: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi’nin henüz kurulmadığı dönem. Halk dilinde “Çapa” diye bilinen **İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi**; Ord. Prof. Dr. Ziyâ Öktem, Ord. Prof. Dr. Kâzım İsmail Gürkan, Ord. Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli, Ord. Prof. Dr. Kemal Atay, Ord. Prof. Dr. Cevdet Çubukçu, Ord. Prof. Dr. Nihat Reşat Belger’in dönemi. 1949 yılında, Ord. Prof. Dr. Tevfik Sağlam, “UNESCO Türkiye Millî Komisyonu” başkanıdır. Millî Kütüphane’deki ilk toplantıdan anlaşılan; tek kadın üyenin Halide Edib olduğu. İstanbul Tıp Fakültesi’ne, **Prof. Dr. Kant** isminde önemli bir bilim adamı ziyârete gelir. Genç bir asistan, Saffet Bey’i fotoğraf çekmek için fakülteye davet eder. Birlikte taksiyle giderler. Gün ışığında fotoğraf hiç çekmemiş. Gün ışığı çok kuvvetli diye tahmin ediyor. Dr. Kant’ı, ortalarına alırlar. Büyük, geniş merdivenlere üst bir sıra, alt bir sıra dizilirler. 150-200 doktor. Fotoğraf o kadar yeni bir olgu ki çekim için hazırlanırlar ve uzun süre beklerler. Vizöre sığmıyor. Ayarı, neti vermek bir mesele. Atölyede 500’lük lâmbalarda çekiyor ama güneş ışığı daha kuvvetli olması lâzım diye düşünerek, diyaframı iyice kısarak “şak” diye çeker. Bahçeden merdivenlere doğru, iki poz çektikten sonra, reveransını verir. Reverans “tamamdır” demektir. Açık havada ilk çekimi. İki şase (chassis), güneş ışığı ile vaziyeti kurtarır. “Atölyede çekilen makine ile değil de Leica ile ne güzel çekilirdi, o değerli doktorlar!” diye hayıflanan Saffet Ural’ın, Afyon’daki stajlarından sonraki ilk deneyimidir, Dr. Kant’ın Çapa Tıp Fakültesi’ni ziyareti.

“Sanatın konuşulduğu bir mahfeldi Foto Üniversal” Saffet Ural.

Saffet Ural'ın incelediği mecmua ve gazetelerden örnekler

Foto Üniversal, sinema, tiyatro, ses sanatçılarının buluşma yeri, bir mahfel olur. “Üniversal’de buluşalım” derler. En çok da **Reha Yurdakul**’a fotoğraf çeker. Kızlar bayılıyor Yurdakul’a, görmeye geliyorlar ve stüdyoda toplanıyorlar. **Ahmet Rasim**’den, sevdâdan, aşktan, şâirlerden, romanlardan, sinemalardan konuşulur. Ne güzel sohbetler yapılıyor. Buram buram sanat dokulu fotoğrafane.

Esat Mahmut Karakurt’un “**Ankara Ekspresi**” casusluk konulu romanından uyarlanan filmde oynayan Macar yıldız **İlonka Molnar** gelir stüdyoya, Saffet ile dertleşir, sohbet eder.

Reha Yurdakul da “**Kanatlardan Türbe**” filmini çeviriyor. Arkadaşı Süheyla da gelir, oturur diğer arkadaşları gibi bekler, Üniversal’de. Bazen de yemek saatiyse birlikte yemeğe giderler. Aksaray Vâlîde Camisi’nin tam karşısında Yenikapı’ya doğru güzel bir lokanta vardır. Ara sıra orada yemeklerini yerler. **Asuman (Arsan)** küçüktür, daha on iki yaşında ama pek meraklıdır. Çoğu sabah da gelir, oturur, “Saffet ağabey, Saffet ağabey!” diye pek sever, çikolata getirir. Bir de yedirir, eliyle espri ile. Biraz ilerde iki ünlü sanatçı ile birlikte cumbalı bir evde yaşarlar. Belli ki iyi kalpli, değerli bir sanatçı olacaktır. Nitekim “Yasemince”den “Sürahi Hanım’ın gelini” rolüyle televizyon neslinin de dimağlarında kalmıştır, hiç kuşkusuz.

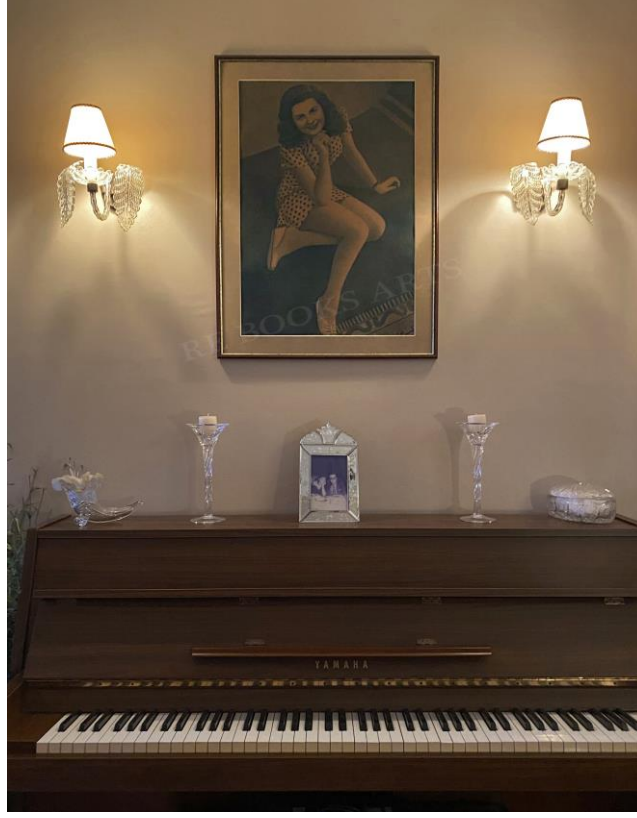
Abdullah Yüce henüz genç, değerli bir bestekâr. “*Bu ne sevgi ah, bu ne ıstırap!*” ile gönüllerde, dillerde. Abdullah Yüce gelir, fotoğraf çektirir. Böyle değerli yazarlardan beslenen, romanlar, şiirler okunan, üzerinde mütalâa edilen, sanatçıların buluşma yeri Foto Üniversal’i ve o devrin İstanbul’undaki Lâleli’yi hayâl edebiliyor musunuz? İstanbul’da köprünün olmadığı, Rumeli Hisarı’ndaki okulum Boğaziçi Üniversitesi’nin, Robert Kolej adıyla bilindiği zaman dilimi.

Saffet Ural'ın kaleminden Ester Williams

Saffet Bey, o dönemin “Artist buluşma yeri” diye hâfızalarda kalan Foto Üiversal’in olduğu semtte, üç katlı ev 25.000 - 27.000 TL., 1 Reşad altını 44, 45 TL civarında. 6 adet vesikalık fotoğraf; 150 kuruştur. 6 adet 6x9 cm (haftalık) fotoğraf; 4 lira, 6 adet 9x14 cm kartpostal fotoğraf; 7.5 lira. Amatör işleri 9x14, adedî 5 kuruştur. Ablası Nevzat Yaltırık ailesi ile birlikte Beşiktaş’taki dört katlı cumbalı apartmanında oturur, terzihanesinde işlerin az olduğu bazı günler kardeşi Saffet’e uğrar, ihtiyaçlarını sorar.

Hiç Unutamadığı Bir Yılbaşı Gecesi: 1949’u, 1950’ye bağlayan gece. Mustafa ile “*Gidelim bir yılbaşı yapalım*” derler. Gençlik heyecanlarında dans edecekler. “Dame”lar lâzım. Reha Yurdakul’un tanıdığı, arkadaşı çok. Yılbaşı gecesi, Beyazıt Meydanı’nda tam Üniversite’nin karşısında, Marmara Gazinosu’nda, biletle yılbaşı balosuna gitmeye karar verince, üç kız arkadaş davet ederler. Genç hanımlar da birer kız arkadaşıyla gelmez mi? Etti mi altı genç kız! Mustafa ve Saffet’le sekiz kişi; 5 liradan 40 lira öderler. Girerler, otururlar. Jazz başlar. Danslar da başlar. O, “Beni kaldır.”, o “Beni kaldır.” derken... **Vals, Tango, Swing Foxtrot, Slow Foxtrot.** Salon dansı “Foxtrot”, pek meşhur, çabuk çabuk yapılır. Jazz’ı idare eden şef var. Jazz’ı durduruyor. “Eş değiştir.” deyince, herkes birbirine bakar. Salondaki en güzel kız, Saffet’e düşmez mi? Genç hanım, Saffet’ten 10 cm daha uzun boylu. “Raspa” daha yeni çıkmış. Eyvah ki ne eyvah! Biraz mahcup “Ben bilmiyorum.” deyince genç hanım, gülerek “Raspa’yı ben sana öğretilirim.” der. “Raspa da raspa” öğrenir Saffet, Marmara Gazinosu’ndaki bir yılbaşı gecesinin en güzel kızından...

Saffet Ural'ın Tenisçi Kız tablosu

“Selâhattin Pınar, Sabite Tur Gülerman ve Kişiyi Özel Ses Sanatkârı: Sabuş... İstanbul'da Saffet bunları yaşarken baba Tayyip Bey'in evinde kıymetli iki konuk ağırlandı. İstanbul Ankara, Ankara İstanbul tam yarı yol üzeri olması bir yana, Belediye Başkanı Çakman Ailesi de evlerinde kiracıdır. O zamanki ev sahibi-kiracı ilişkileri de akraba-dost ilişkileri içindedir. Selâhattin Pınar ve Sabite Tur Gülerman, İstanbul'dan Ankara'ya gitmektedirler. **Ankara Radyosu çalışmaları için. Düzce'de de bir konser verirler. Saffet Bey'in kız kardeşi Sabahat'in sesi billûr gibi. Avrupaî, opera sanatçıları gibi güzel bir ses. Şarkıları, duralamadan, içten söylüyor.**

Daha öncesinde, halasının kızı Ülviye, ablası Nevzat ile karşılıklı mûsikî icrâ etmişler. Sabahat Hanım, 1945-46 yıllarında ablası Nevzat Hanım'ın İstanbul'daki evine gelip, kalır. Faik ile akran ve kuzenden ziyâde arkadaşlar ve birbirlerini pek severler. Birlikte, Beşiktaş Halkevi'ne giderler. Akaretler'de, Faik'in ilkokuluna yakındır. Zonaro'nun atölyesinin olduğu tam ortadaki binadır ve yol ikiye ayrılır. Sınavı yapan meşhur bir mûsikî üstadı “*Bu nasıl bir ses kıyım? Senin derhâl müzik eğitimi alman lâzım.*” diye hayranlığını dile getirir. 1939 yılında Ahmet Adnan Saygun, “*Halkevlerinde Mûsikî*” kitabını yayımlamış. **Şerif İçli, Hakkı Derman**'nın Beşiktaş Mûsikî Cemiyeti, **Emin Ongan, Cahit Peksayar**'ın Üsküdar Mûsikî Cemiyeti gibi mûsikîye gönül vermiş hocaların yetiştirdikleri üstatlar eğitim vermiştir. Halkevi ve mûsikî cemiyetleri, nice değerli sanatçıyı, topluma kazandırmışlardır.

Ne var ki baba Tayyip Bey, İstanbul'da mûsikî eğitimine izin vermez ve Sabahat'in içinde hep ukde kalır, ses sanatçılığı.

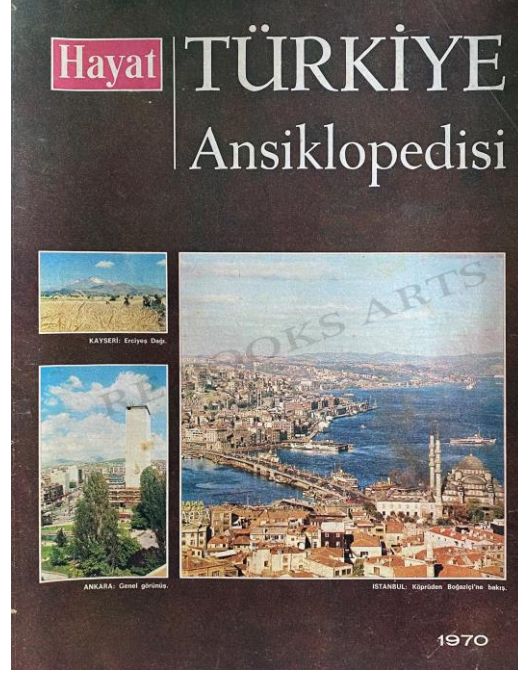

Saffet Ural'ın kara kalem örneklerinden Hedy Lamarr ve Attila Bayraktar'ın üç eseri alt alta

“Lamarr’a İzdüşüm: Bir zamanların meşhur beyaz perde sanatçılarından biri olan Hedy Lamarr'ın, gözlemci ruhunu ve aklını kullanarak, mucit kadınlar arasına girmesini hayranlıkla yâd etmeden olmaz. O dönem fotoğrafçılar, ressamlıktan fotoğrafa geçmişler.

350.000 kare fotoğrafa doğru... Saffet Ural, bir kara kalem ustası olarak mesleğe atılır. Kara kaleminden fotoğrafçılığa geçer. Mesleğinin tüm püf noktalarıyla güzel iş yapar, iyi de kazanır. Gelin arabaları stüdyosunun kapısında sıra olur. Müstantiklere, gurbetçilere, asker yavuklularına... Gencecik, yakışıklı **Yılmaz Güney**'e haftalık çekmek o kadar doğaldır ki onun için.

Saffet Bey'in, stüdyosu Bayraktar Pasajı'nın ön cephesindedir. Tabelâsına kadar kendisi dizayn eder ve herkes hayranlıkla önce tabelâyı seyreder. Sonra vitrindeki fotoğrafları. Foto Renkler'in üst katında, ev sahibesi Nimet Hanım ve kızları oturmaktadır. Güzel ve merkezi bir pasajdır. Pasajın tam arkasında, büyükçe bir ahşap konak, Nimet Hanım'ın eşinin akrabası Attila Bayraktar'ın ailesine aittir. Liseye giden Attila, sık sık stüdyoya gelir. Saffet ağabeyi ile sohbet eder, onu rötuş yaparken izler. Suluboya gibi anilin renklendirmelerinden etkilenir. Çizgiden, çizimlerden, renklerden, renklerin uyumundan bahsederler. Attila Bayraktar, kendi çizgilerini de Saffet ağabeyine gösterir. Sonra, İstanbul'da Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ni kazanır. Afiş dalında ödüller alır. “Sanat ve Paris” derken uzun hayat yolculuğunda, zordur gurbet ama, onu orada tutan bir bağ vardır; renklerin özgürlüğü, çizgilerin ifadesindeki doğallık belki de. Saffet ağabeyi ile ilişkisini ölene dek sürdürür. Sanattan, sanat dünyasından, “Foto Renkler”deki renkli sohbetleri yâd eder, hasret giderirler. Saffet Bey de Paris’e gidince evlerinde misafir edilir. Saffet ağabeyi ile Paris sokaklarında dolaşmak, Eiffel'in tepesinde sanat sohbetleri. Saffet Ural-Attila Bayraktar yazışmaları arşivimizde.

Saffet Ural'ın arşivinden bir seçki

Saffet Ural'ın **Foto Renkler** stüdyosu; ortak olarak çalıştığı Foto Universal, Foto Model stüdyoları gibi bolluklu, bereketli, hayırlıdır ve yine müşterileri dostu olur. Değişik, ilginç simâlar tanır. Fotoğraf çekirtmese de hatır sormaya gelirler. Bazı müşteriler fotoğrafları çok beğendikleri için, stüdyoya uğrar canlı tavuk, yumurta, süt, yoğurt, tereyağı, ceviz, fındık getirirler. Düzce mebusu, Bayram Sineması'nın da sahibi **Mansur Bayram**, çok sevdiği, saydığı ağabeyi olarak gördüğü Tayyip Bey'e, Fen İşleri Müdürlüğü'nü teklif eder. Oğlu Saffet Bey de belediyeye müstakil ev çizimleri yapmaktadır. Yabancı mecmualardan ilham alır ve milimetrik çizer. Saffet Ural'ın çizimleriyle, inşa edilen evlerden bazıları, Çamlıevler Hastane Yolu'nda 2000'li yıllara kadar ayakta durmaktaydı.

Akçakoca'da bir müze ev: Çerçeveli bir fotoğraf, üzeri kara kalem işleme tekniği. İmza: Foto Model. Arkasında açıklama özetle; "Hacı Ali Ağa (1844-1908) Sadrâzam Kâmil Paşa'nın akrabalarından". "Baba, bu senin eserin değil mi?" diye sorduğumuzda "Evet" diye sevinçle tebessüm etmişti.

Silifke, İzmir, Afyon, İstanbul, Düzce, Akçakoca, Ereğli ve nice evde kara kalem eserleri belki de durmaktadır yadigâr.

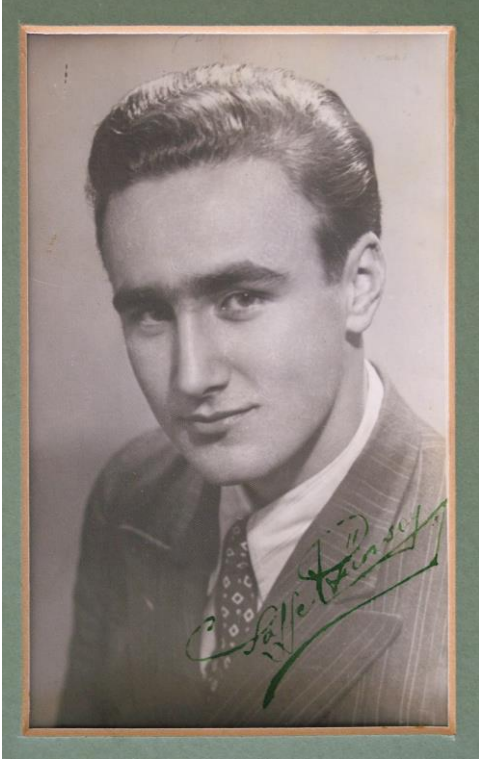
"Yedi Göllerde kapalı havada çektiğiniz fotoğraflar güzellikleri itibarıyla büyük hayrettime mucip oldu. Hakikaten şaheser. Sayın İçişleri Bakanımıza da iki adet doğrudan gönderirseniz memnun olurum. Teşekkürlerimle tebriklerimi sunarım." **Bolu Valisi Celal Kaya Can**, 1976. Mektup, zarfı ile birlikte arşivimizde.

Saffet Ural'ın kaleminden Ülviye Ural ve otoportresi

Saffet Ural'ın anilin boya örneklerinden Nevin Yaltırık (Kutluer), Ülviye Ural

Filmlerden etkilendiği ve soyadını Pünsoy olarak attığı dönem

Her kara kalem bir serüven, bir seremoni... İlk önce kurşun kalemle, seçtiği ebat ve kalınlıktaki fligranlı kâğıda taslak çıkartır. Sonra, kara kalemle başlıyor çalışmaya. Yalnız kara kalem yetmez bu çalışma için. “Papia bua” yâni “Papier buvard” dedikleri kurutma kâğıdını sıkı sıkı sarıp, kalemin sert çizgilerini, ehil sürtüşlerle, yumuşatıyor. Çene altı gibi. Gölgele de “Papia bua” ile yapıyor. Fon için kurşun kalemin tozunu pamukla iyice yedire yedire kâğıdın boş yüzeyini dolduruyor. Kurşun kalemin tozuna; sos deniyor. Sosu, inci gerdanlıktaki inci taneleri için kullanıyor. Kara kalem ucunu sürerek kâğıda, inci taneleri şekilleniyor. Jiletin ucu ile kazıyınca hafif hafif, gözlerdeki parlaklığı yakalıyor. Hazır da satarlar “kretuar” denir, jilet yerine. Güzel yaydırmak için ponza taşının tozu da kullanılıyor. Dalgasız yedirmek için. Silgi tozu, krepon (papier crépon) kâğıdı da bu teknikte kullanır. Dalgasız, düzgün, fotoğraf gibi çıkar. Biten kara kalem çalışması çıkmasın diye, ispirtonun içine bir avuç reçine koyup, püskürtme âletiyle, resim kâğıdının üzerini kaplıyor. Birisi elini kara kalem tabloya sürse de artık kalıcıdır, parmak izi bırakmaz. Deneye deneye ehil olmayı başarıyor. 1940’da haftada bir iki portre yapıyor, 5 lira alıyor. Detay çalışıyor. Saçlar, kirpikler tel tel olacak. Sert, orta, yumuşak kalem ile çalışıyor. Saffet Ural’ın ismi duyulmaya başlıyor. Müstantikler, meraklı ailelerden sipariş alıyor. **150 kadar kara kalem tablo yapıyor.** Ekmek 30 kuruş, et 90 kuruş, bir lira. Üç günde beş lira, çok iyi bir kazanç! Severek yaptığı için de daha mutlu oluyor.

Faber. Günlük Ağacı Kokusu: Faber, Alman kömür kaleminin kokusuna bayılıyor. Kalemi, kalemtıraşla açarken mis gibi kokuyor. Açtığı ağaç parçacıkları, masada bir kâğıdın üzerinden, kara kalem yaptıkça burnuna geliyor ve mutlu oluyor. “Liquidambar orientalis”... Saffet Bey’in elinden gönlüne “Günlük Ağacı”nın mis gibi kokusu.

Ülviye –Saffet Ural – Saffet Ural’ın anilin renklendirdiği fotoğraflarından

Polkalar. Ay Işığı **Sonati. Bach:** Genç Saffet Bey, sabahları radyoda: Polkalar, hafif müzik dinlemekten çok hoşlanır. Cumhuriyet Dönemi birbirinden değerli sanatçılar yurt dışında eğitim alır, gelir memleketlerinde vazife yaparlar. Radyodan bu müzikleri dinlemek bir ömre bedel, sabahın güzelliğine zarâfet katar. Bir taraftan müzik dinlerken kara kalem portre yapar. Sabah sabah, verandalı geniş müstakil evinin salonunda. Bahçeden de kuş sesleri. Mutfaktan çayın demlenme kokularına, kızarmış ekmek kokuları, annesinin yaptığı mis gibi çilek ve vişne reçeli renklerinin hayâlî karışır. **Tchaikovsky**’nin “Kuğu Gölü”, **Mozart**’ın “Saraydan Kız Kaçırma” uvertürü, **Beethoven**’in “Ay Işığı **Sonati**”nı, “Egmont uvertürü de oynaktır.” diyerek, dinlemeyi pek sever. **Bach. Hendel. Strauss**’un “The Blue Danube“ valsi. **Moussorgsky**’nin “Çıplak Dağda Bir Gece”sinden öyle etkilenir ki yıllar sonra, ada âşığı olarak sık sık gittiği Büyükkada Dil Burnu’nda bir geceyi Moussorgsky’nin ruhunu yâd ederek geçirir. **Wagner**’i severek dinler. “Asturias”a bayılır, dinlerken kendinden geçer. **Rodrigo**’nun Gitar Konçertosu da ömrüne ömür katar. Evinin arka bahçesinde, babasının diktiği ayva ağacının altında oturur bir yaz günü, cep radyosundan da **Hendel**’in “su müziği” çalar. O kuşlar nasıl ağaca doluşurlar! Dalların arasına girip, çıkarlar neşeyle, cıvı cıvı. Hayret eder, Saffet Bey. Doğanın canlılığı ile ruh bulmak, doğaya canlılık katmak. Ne güzeldir hayat ile her dem yeşil kalabilmek! Türk Sanat Müziği’ni zevkle dinler. “**Kanun taksimi ve piyano**” ikilisinin verdiği tat ile aldığı zevk bir başkadır. O güzel elâ-yeşil hareli gözleri parlar. **Zeki Müren, Yaşar Özer** başta olmak üzere, eşlik ederek dinler.

İlm-i Simâ: Fizyonomi incelemek, Saffet Ural’a başarı getirir. Bu ilgisini, Haydar Bey ve onun yakın çevresi bilir ve takdir ederler.

“**Prensip**li çalışma hayatı başarı getirir” diyen Saffet Ural, iş ve özel hayatında hem dengeli hem de çok prensiplidir. Gelirini giderine göre organize eder. Her harcama kaleminin bir kutusu vardır. O kutulara günlük kazancından para aktarır.

Büyükada Dil Burnu'nda Saffet Ural – Anilin boya tekniği eserlerinden

“Biz değil Beyoğlu'na, pikniğe kravatla giderdik” Saffet Ural

Âşığı olduğu Büyükada için ayrı bir çantası, dosyası vardır. 140 civarında Büyükada ziyaretlerini ekseri Salı günlerine denk getirir. Nedenini ise şöyle açıklar: “Hafta sonları çok kalabalık olur. Pazartesi her yer temizlenir. Salı sabahın Bostancı’dan vapurla geçerim. Dilburnu’nda güneşi batırmadan dönmem. Zamanın değerli Kaymakâmı masama teşrif ederdi. Çarşı esnafına tanıdık simâyıdım. Ankara Oteli’nin müstehciri, otelinin anahtarını verecek kadar tanırdı beni.”

1964, eşi ve oğulları ile Büyüada sefası

Büyükada Ankara Oteli’nde kalır. Bu kalışları bazen ölü sezona denk gelir. Ankara Oteli’nin müstehciri; “Ağabey, yedek anahtar sende kalsın. İstedğin gibi gir, çık. Akşam geç kalırsan, görüşemezsek, sabah erkenden de memleketine döneceğine göre, anahtarı paspasın altına bırakıver.” der. Dostluklar doğal, Akdeniz iklimini İstanbul’da kucaklatan Adalar, تنها ve nezihti.

1967, Heybeliada, Saffet Ural kucağında kızı Esen, eşi Ülviye Ural ve ben.

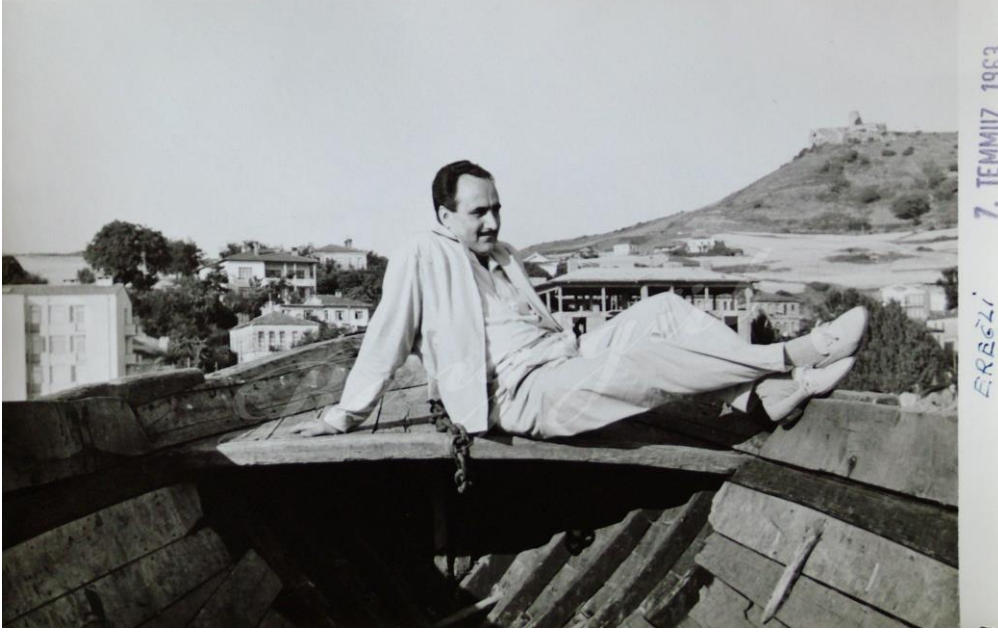
Heybeliada’da babam kiralık yazlık bir ev tutmuştu, 10 yaşındaydım. İstanbul’a yakın bir yazlık ev almak istiyorlar, araştırma yapıyorlardı. Sanatoryumun doktorları idi ev sahipleri. Sanatoryumun sahilinden denize girerdik. Avluda güzel bir sarnıç, bahçede meyve ağaçları, akşam sefaları, mutfakta kuzine vardı. Akşamları babalarımızı, iş dönüşü iskelede en şık kıyafetlerimizle karşıladık. Geceleri yürüye yürüye yazlık sinemaya giderdik. İsmet Paşa, adadaydı. Babam elini öptürmüştü, “**Millî Mücadele’de çok emekleri var**” diyerek. İlkokul arkadaşım Ayşe (**Behçet Necatigil**) ile ara sıra buluşurduk. Saffet Ural, Necatigil’in de şiirlerini severek okurdu. Yıllar sonra Hadiye Hanım teyzenin (**Reşat Nuri Güntekin**) evinde ağırlandık, vişneli ekmek tatlısını, tatlı sohbetleriyle yemek kısmet oldu. Güzeldi İstanbul böyle kıymetli büyüklerimiz, arkadaşlarımızla.

Saffet Ural eşi ile danslı partilerin birinde, neşe içinde. Gar Gazinosu, Yeni Güney Park Gazinosu gibi gazinolarda zamanın değerli sanatçılarını eşiyle izlemekten zevk alır. Sanatçılarının adlarını yazar, icra ettikleri şarkıları da. Cumhuriyet ve Yılbaşı Baloları'nda dans etmekten de. Plâk siparişini verir ve heyecanla o plâkların gelmesini bekler. Belli başlı lokantaları vardı. İmkânı ölçüsünde bizleri de götürürdü. Balık lokantalarını tercih ederdi. Balık yemenin adâbını çok iyi bilirdi. Annem de öyle idi, zira dedem sinema ve gar lokantası işletmecisi Haydar Bey öğretmişti her ikisine de daha küçükken.

Ülviye- Saffet Ural'ın ses sanatçılarını zevkle dinlediği fotoğraflardan biri. Eskiden gazinolarda önceden yer ayırtılırdı. Zira son anda masa bulmak zordu. Rahmetli Orhan Boran "Leyleğin Ömrü" kitabında o dönemi çok güzel işlemiş.

Hemen her **1 Mayıs Bahar Bayramı**’nda, **1 Temmuz Kabotaj**’da Ereğli’ye, Deniz Bayramı’na gider. Bazen bizleri de götürürdü. Doğduğu yıl kabul edilen Kabotaj Kanunu’nu önemser. Yağlı direk üzerinden düşmeden uca kadar gidebilen, gidemeyen her gemici, denizin içindeki her neşe kendisini şarkılar, şiirler gibi neşelendirir. Bahar Bayramı’nda Paskalya çöreğinin içindeki damla sakızına bayılır. Bir de Lebon’un acı badem kurabiyesine. “**Lebon, Markiz, Saray, İnci, Hacı Bekir, hepsinin tadı ayrıdır.**” diye tebessüm eder. İstanbul’da bazen **Gezi Oteli**’nde kalır. **Saffet Bey, müdavim olmayı yeğler, hayatı boyunca.**

Steinbeck’in "Tatlı Perşembe"si. Saffet Bey’in “Tatlı Çarşamba”ları. Georges Bizet’in “Carmen”i... Saffet Bey’in evi, hep yatılı-yatısız, yerli-yabancı konukla dolup, taşar. Bu, **Tayyip Bey’in evinin bolluğudur.** Sabah, öğle, akşam yemekleri hep aynı saatte yer, dakiktir. Oğün saati kaçtı mı şevki de kaçar. Haftanın bir günü sâdece elma veya meyve yer. “Tatlı Çarşamba”ları vardır ve öğleden sonra çalışmaz, oğullarına bırakır, bazı diğer günler gibi. Akrafa, eş dosttan hiç fotoğraf ücreti almazdı. Gece misafir var ise –çoğu kez Ural evi yerli yabancı yatılı misafir ağırlar- bir süre sonra izin ister Saffet Bey ve yukarı kattaki “**Karanlık odası**”nda çalışır. “Karanlık odası”, gittiği sayfiye yerlerinden topladığı deniz canlıları, midye kabukları, taşlarla süslüdür. Güzel bir peyzajın alt sayfasına sırlanmış hoş kadın yüzleri, figürleri onun hayâl gücünü besler. Yaptığı kara kalem çalışmalarından bazıları duvarda asılıdır. Pembe sarılcı gülleri de alt kattan yukarı tırmanmıştır. Sabah pencereyi açınca mis gibi kokar. Alt katta, sabah kahvaltıdan sonra, klâsik müzik dinleyerek rötuşlarını, anilin renklendirmelerini yapar. “Zeki Müren’in sesi ne güzel?” der. Duyarak hissederek şarkıyı birlikte okur. Georges Bizet’in “Carmen”ine, o davudî sesiyle içindeki coşkuyla eşlik ettiği gibi.

“Tütün Zamanı” Filmi. Üskübü: Necati Cumalı’nın kitabının filmi çevriliyor. Yönetmeni Orhon Arıburnu’dur. “Tütün Zamanı” filmi çekimleri Düzce’de gerçekleşir. Yılmaz Güney, Saffet Ural’ın Foto Renkler stüdyosuna gelir. Çok kibar, ağır ağır konuşur. 6x9 cm.’dir. “Haftalık” fotoğraf çektirir. Vesikalık 4.5x6 cm.’dir. “Haftalık” ise cüzdana koymak içindir.

Ablası Nevzat Yaltırık, Bahriye ablasının eşi, eniştesi Haydar Sarıali'nin karakaem tablosu ve Saffet Ural. Levent'teki baba yadigârı evde, kitaplığın çalışma masasının içinde bana güç vermeye devam ediyorlar.

“Haydar eniştemi çok sever, sayardım. Ani ölümüne çok üzüldüm. İnanamadım. Annem ve babamın ölümlerinde o kadar ağlamadım. Çok iyiliğini gördük ailece. İlk sinema filmimi Haydar eniştemin sinema locasından izledim. Ablalarım içinde en çok Nevzat ablamı severdim. Çok çalışkan, becerikli, herkesin iyiliğini isteyen bir kadındı.” Saffet Ural

Suadiye'deki evimizde de Saffet Ural'ın eserleri bizimle birlikte yaşamaya devam ediyor.

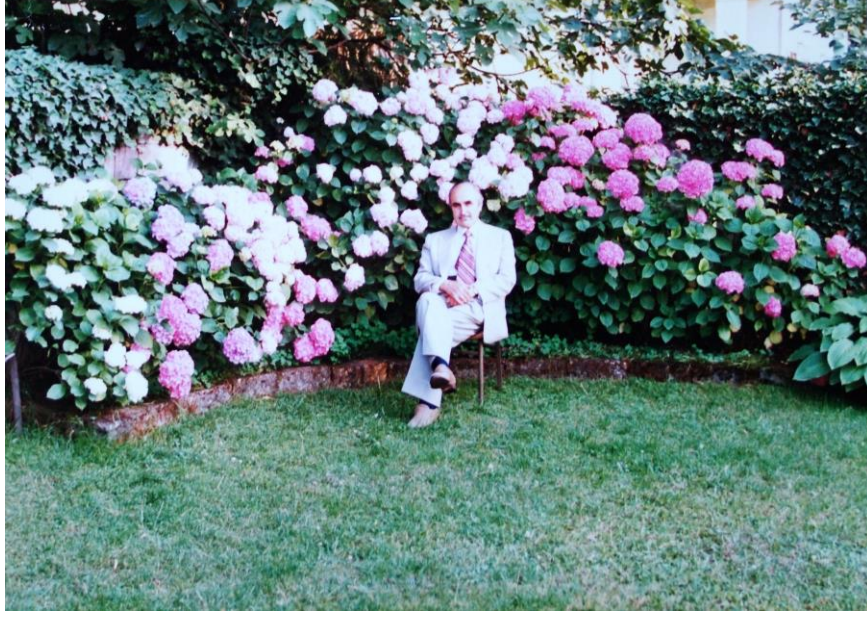

Saffet Ural'ın kendi emeği ve vizyonuyladizayn ettiğı baba yadigârı bahçeden görünüm. Ortada minik bir süs havuzu vardı. Emme basma tulumbayı pek severdim.

Bu bahçede gece gündüz, her mevsim pek çok akraba, yerli yabancı dost; tatlı sohbetlerle, müziklerle, birbirinden lezzetli Ülviye Hanım'ın yemekleriyle ağırlandı. Birbirinden güzel, neşeli doğum günleri, nişan, düğün davetleri yapıldı. Verandada şen kahkahalar yükseldi. Büyüklerimizin vefatlarında dualar okundu. Mevrit yemekleri yendi. Nice milli ve dini bayramlar kutlandı. Babam Prof. Dr. Faik Yaltırık'ın hocası Prof. Dr. Hayrettin Kayacık gibi bilim adamları, Hayrettin Karaca gibi nice doğa âşığı dostları, akrabaları Fuat Turna ailesi, Düzce Belediye Başkanı Süleyman Kuyumcu ve ailesi, Şanda sülalesi, Kasapoğlu sülalesi, Deniz Kuvvetleri'nde albay eniştem Metin Kutluer ve subay arkadaşları, kadim dostlarımız İskoç Anne - Adam Thompson ailesi gibi yerli yabancı her meslek grubu mensubu, aileleriyle bu bahçede Türk misafirperverliğinin belki de son örneklerini yaşadılar.

İstanbul'a geldiğinde gerek Tayyip dedesi gerekse Saffet dayısını babam fakülteye çıkarırdı. Öyle grift güzel dostluklar içindeydiler ki babamın hocasının oğlunun nişanına Ülviye ve Saffet Ural çifti biz Londra'da olduğumuz için yerimize davete icabet etmişlerdi. Fakültede Burhan (Prof. Dr. Aytuğ) amca ile olan sohbetleri pek hoştu. Levent'te babamın fakülteden meslektaşları oturdukları için ailece görüşülürdü. Özellikle Prof. Dr. Hayri Bayraktaroğlu ailesi ve akrabaları ile.

Saffet Ural, ormancı çocuğı olarak doğayı çok severdi. Doğada dolaşmaktan zevk alırdı. Doğadaki estetik binalara “Şahsiyetli binalar” derdi ve hayranlıkla inceler, kitaplardan araştırır okurdu.

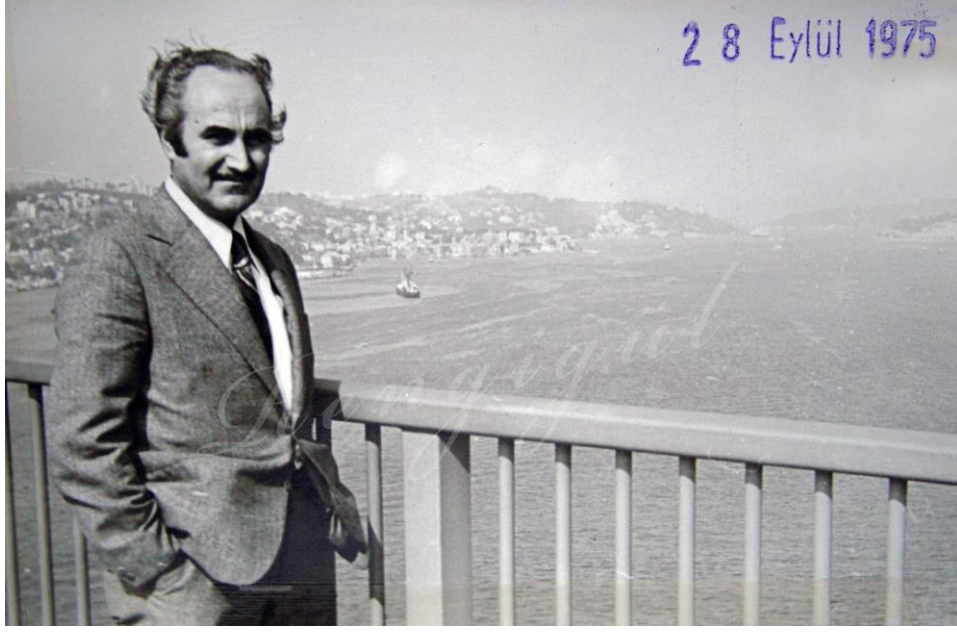

Saffet Ural bahçesinde, ortancalarıyla. Kara kalem, ziya ile çekilen fotoğraflar, siyah beyaz fotoğraflar, anilin boya ile renklendirilmiş fotoğraflardan sonra renkli fotoğraflar... Fotoğrafçılığın, stüdyo fotoğrafçılığının değişimi, gelişimi.

İstanbul'da yaşadığı ve çalıştığı yıllarda tramvay ile Suadiye'ye kadar gelirmiş. Sırf o Suadiye'deki bahçeleri incelemek, feyz almak için. Büyüka'da'yı da bu bakımdan zevkli, zengin bulurdu ve her gidişinde ruhen yenilenmiş olarak dönerdi. Bebek de hoşuna giderdi.

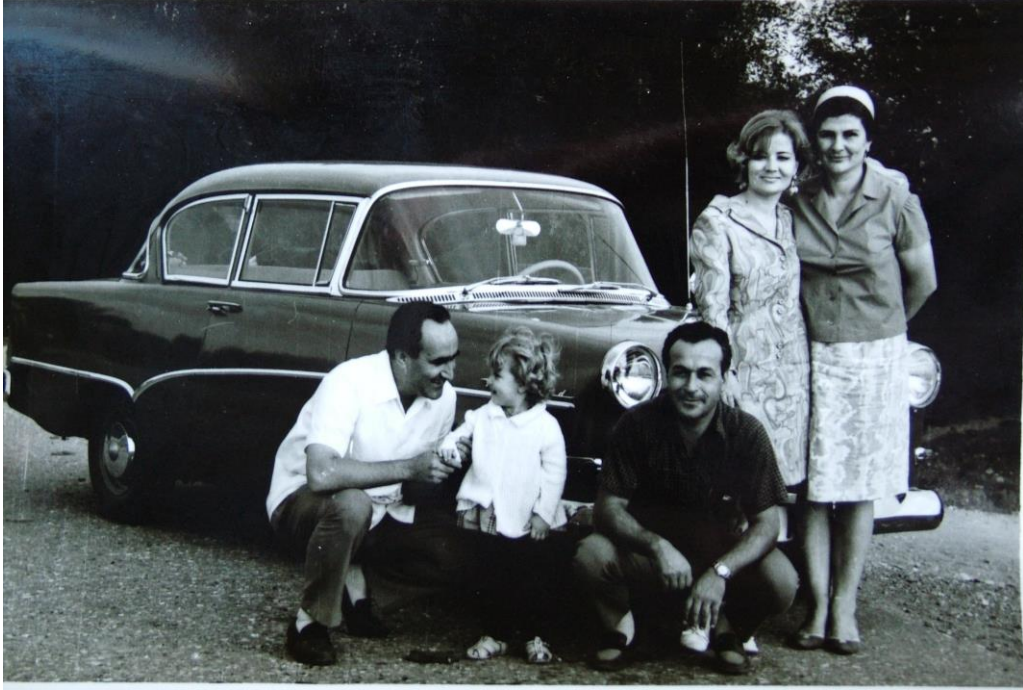

Bahçesiyle ilgilenmekten çok zevk alırdı. Kıymetli ve olgun ağaçlar vardı. Hele köşede bir salkım söğüt vardı. Hayrettin (Kayacık, Prof. Dr.) amca hayret etmiş. Ersin fotoğrafını çekmişti, babam bir kitabına koydu.

Boğaz Köprüsünün üzerinde, Saffet Ural, 1975.

Çok muntazam giyinirdi. “Biz değil Beyoğlu’na, pikniğe giderken kravatlı giderdik” derdi. Nitekim birbirinden şık, estetik, eski İngiliz filmlerindeki özende piknik fotoğrafları var arşivimizde.

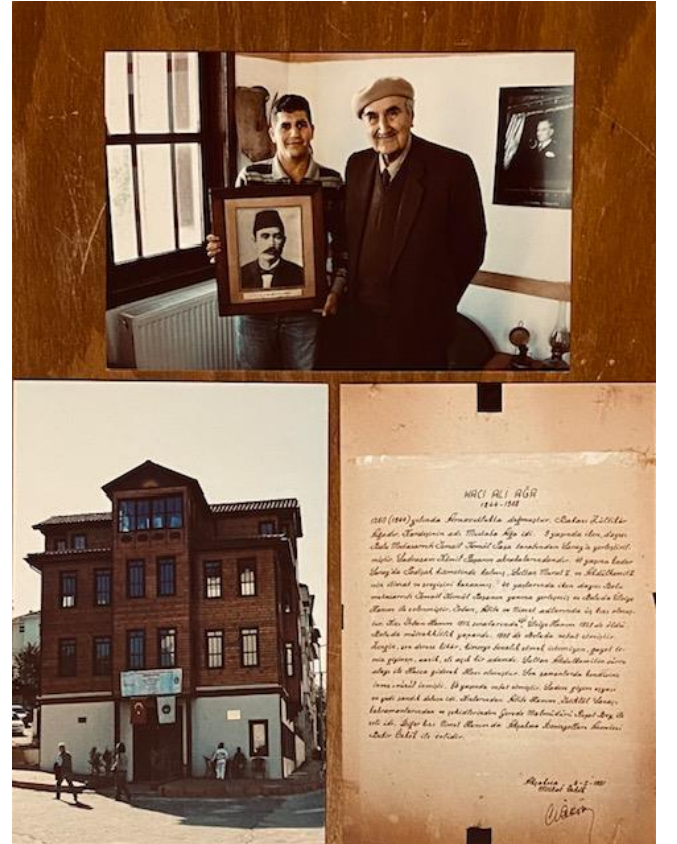

Güzel, sade ve şık piknik fotoğraflarından. Ural ve Kutluer Ailesi.

Araştırmacı yazar tarihçi Hasan Özpınar, Saffet Ural ile Afyon'daki fotoğrafçılık deneyimleriyle ilgili röportaj yapmış, ardından kitap çıkartmış ve hediye etmişti. Biz de o mutlu anı fotoğraflamıştık, 1999 Depremi sonrası taşındığı Güzel Bahçe Konutları'ndaki dairesinde.

Arka duvarda asılı "Mahzûn Kız" adını verdiği renkli karakalem tablosu.

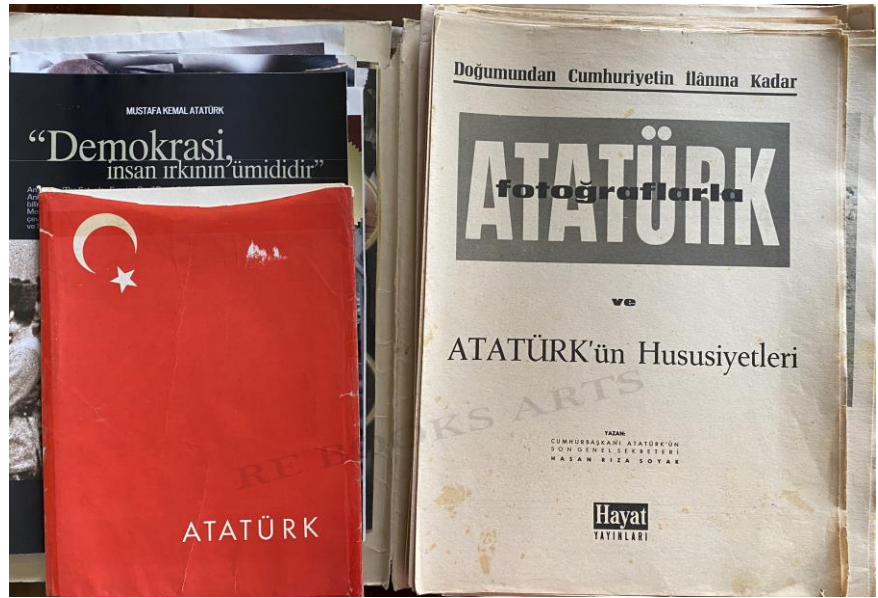
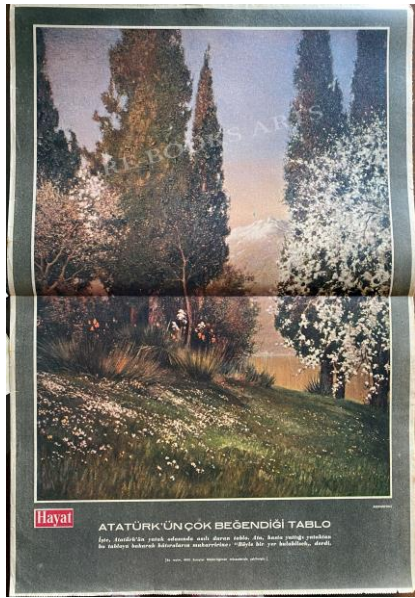
Akçakoca Hacı Ali Ağa Konağı.

Saffet Ural'ın (Foto Model) kara kalem çalışması çerçeve içinde konakta asılı.

Akçakoca'da yaşarken komşuları imiş, 2011'de anılarını dinleyerek ziyaret ettik.

Ülviye Ural, Anıtkabir ziyaretlerinden, 1968

Saffet Ural arşivinden büyük saygı duyduğu, hayatını incelediği Atatürk dosyalarından bir seçki

Ailesini mümkün olduđuunca konulu seyahatlere götürdü. Florya'da Atatürk'  anarken, 1964.

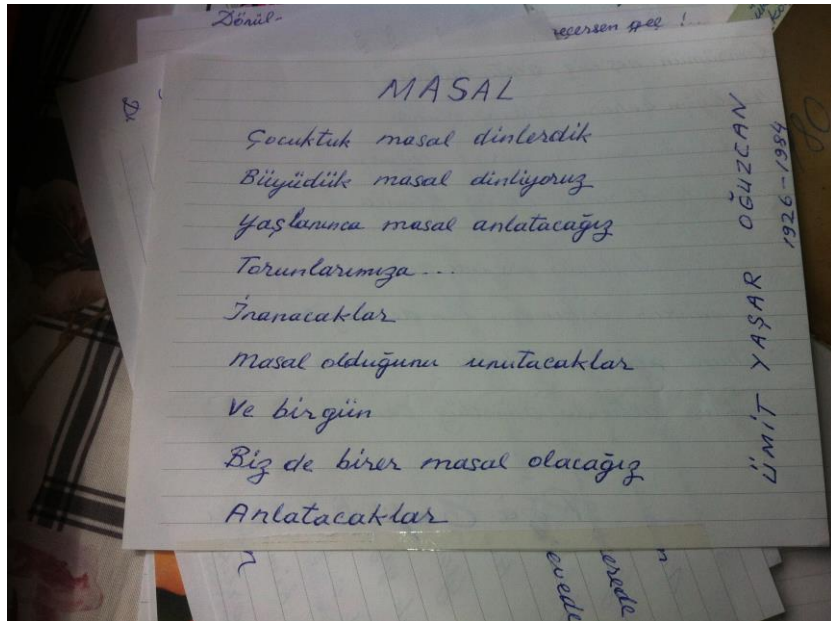

 anakkale, kızı Esen ve e i Ülviye Ural, 1972. "Atatürk'ün saati bizi kurtardı, bir mucizedir" der.

Fenerbahçe Burnu, Saffet Ural, anilin boya örneklerinden. Eşi Ülviye Ural, kızı Esen Ural (Turna) ile.

RE Books Arts'ta kayıtlı ve koruma altına alınan onlarca kara kalem, anilin ile renklendirilmiş, yüzlerce siyah-beyaz, renkli fotoğraf eserleri, dosyalar ve kutular içinde sakladığı yazışmaları, biriktirdiği kartlar, belgeler ile büyük bir kültürü gelecek kuşaklara taşıyacağını düşünüyorum.

Güzel el yazısına örnek olması açısından, hoşuna giden Ümit Yaşar Oğuzcan'ın "Masal" şiiri

“Nevzat ablamın bahçesinde” diye yazmış Saffet Ural. (Beşiktaş İhlamur Dere Caddesi üzerinde 4 katlı, cumbalı, arkada çok güzel bir bahçesi, dördüncü katta geniş bir terası olan apartmandı. Terzilikle, emekle aldığı için adı Emek Apartmanı idi. Biz çocukken o güzel bahçede çok güzel oyunlar oynardık. İçinde Trabzon hurma ağacı da vardı.) Afyon İstanbul İstasyon’da Haydar dedemin evinin (şu anda tarihi eser kapsamında, mülkü bizde değil) bahçesi de pek güzeldi. İçinde yuvarlak havuzu vardı. Çatalçeşme’deki çiftliği de pek güzeldi, içinden kaynak suyu çıkardı, banyo alırdık. Düzce Mansur Bayram Caddesi’ndeki Saffet Ural’ın evi ve bahçesi de her mevsimi ile güzeldi.

Masal

Çocuktuk masal dinlerdik.
Büyüdük masal dinliyoruz.
Yaşlanınca masal anlatacağız
Torunlarımıza.
İnanacaklar.
Masal olduğunu unutacaklar.
Ve bir gün
Biz de birer masal olacağız.
Anlatacaklar.

Evet. Ümit Yaşar Oğuzcan’ın (1926-1984) dizeleri gibi hepsi masal oldu. Kıymetli şâirimizin 100. Doğum yılını da kutluyorum.

İyi ki doğmuşsun Saffet Ural. İyi ki ailemizin sevgili dayısı, bizim büyük dayımız, babamız, dedemiz olmuşsun. 31 Mart 2026, 7. Vefat yıldönümünde, 100. Doğum yılında Saffet Ural’ı saygıyla anıyorum.

Yazım içindeki mesleki uyarıları, fotoğraf seçimleri ve düzenlemeleri için her zamanki desteğine eşim Ersin Ural’a teşekkür ederim.

Rengigül Yaltırık Ural, 1 Nisan 2026, I. Levent, İstanbul